

В.І. Ричаківська, Р.Р. Коцовська, Г.П. Табачук, Я.В. Грудзевич, М.А. Вознюк [6, с. 15], Л.М. Кіндратська [7, с. 20] та інші.

Незважаючи на значну кількість наукових публікацій з питань бухгалтерського обліку, аналіз розвитку системи бухгалтерського обліку за останні роки дає можливість зробити висновки, що тенденції і закономірності його формування на сучасному етапі залишаються дискусійними, а, отже, необхідно вдосконалювати та визначати зміни в методології і організації облікового процесу та запропонувати напрямки подальшого розвитку.

Практично відсутні публікації, пов'язані з особливостями розвитку на Україні ринку банківських металів та особливості їх обліку, зокрема інвестиційних монет України.

Методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про готівкові операції в іноземній валюті та банківських металах, що здійснюють банки України, визначені в Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 р. № 495 (далі – Інструкція № 495).

Оскільки, на сьогодні інвестиційні монети віднесені до банківських металів, їх модель бухгалтерського обліку має складатися складається з двох частин.

Інструкцією № 495 встановлена тільки загальна модель обліку операцій з банківськими металами, у тому числі під час здійснення уповноваженими банками обліку нового банківського інструменту – інвестиційних монет України.

Мета статті. Метою статті є окреслення концептуально-теоретичних засад бухгалтерського обліку операцій з банківськими металами, а саме особливості обліку інвестиційних монет, підходів до комплексного вирішення методологічних та організаційних проблем побудови бухгалтерського обліку таких операцій.

Виклад основного матеріалу. Завдяки своїй "нечутливості" до інфляційних процесів, банківські метали завжди були гарантом стабільності фінансової системи країни, особливо в умовах економічної нестабільності та фінансових криз. Купуючи банківські метали, фізичні особи фактично конвертують свої кошти в інтернаціональну валюту, яка більш захищена від інфляції.

Банківські зливки компактні і, на відміну від паперових грошей, вони менш схильні до механічних та фізичних пошкоджень часом. Привабливим ринок банківських металів є і для юридичних осіб, які їх використовують в якості фінансового активу – об'єкта інвестицій, інструмента для мінімізації фінансових ризиків та оптимізації управління грошовими потоками.

У кінці минулого року Національний банк України запровадив новий альтернативний інструмент банківських металів для населення – інвестиційні монети.

Метою випуску таких монет є, у першу чергу, підвищення інвестиційного клімату країни, розвиток ринку дорогоцінних металів, а також надання додаткових інструментів для збереження коштів інвесторів.

Цей новий банківський продукт став гарною альтернативою збереженню коштів в іноземній валюті та надійним засобом заощадження, оскільки дорогоцінні метали мають реальну вартість. За розвинутого ринку інвестиційних монет вони відіграють роль одного з важливих інструментів регулювання грошового обігу.

Крім того, віднесення інвестиційних монет України до банківських металів звільнило операції з ними від сплати податку на додану вартість, а також від мита під час вивезення за межі України/ввезення в Україну цих монет.

Такий захід зробив українські інвестиційні монети конкурентоздатними по відношенню до монет іноземних валют з дорогоцінних металів, які віднесені до банківських металів, не тільки на внутрішньому ринку України, але і на зовнішніх ринках.

Методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про готівкові операції з банківськими металами, що здійснюють банки України, визначені в Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, що затверджена постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 р. № 495 (далі – Інструкція № 495). Порядок відображення в бухгалтерському обліку готівкових операцій з купівлі-продажу банківських металів регламентує глава 7 Інструкції № 495.

Облік банківських металів у касах банків здійснюється за балансовими рахунками Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 № 280 (далі – План рахунків).

Операції з приймання та видачі банківських металів від клієнтів здійснюються банками за первинними документами, визначеними Положенням.

У бухгалтерському обліку операції з банківськими металами відображаються відповідно до вимог глави 7 Інструкції № 495 (таблиця 1).

Таблиця 1

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з банківськими металами – операції з купівлі/продажу банківських металів у касах банків

№	Операції	Відображення в бухгалтерському обліку	
		Дебет	Кредит
1	Під час проведення операцій з купівлі банківських металів у фізичних та юридичних осіб	1001 «Банкноти та монети в касі банку», 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»	3800 «Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів»
2. а.	на суму купленого банківського металу в гривнях за курсом купівлі	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»	2900 «Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти, банківських та

№	Операції	Відображення в бухгалтерському обліку	
		Дебет	Кредит
			дорогоцінних металів для клієнтів банку»
2. б.	на суму різниці між вартістю купленого банківського металу за поточним офіційним курсом	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»	6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»;
	та його вартістю за курсом купівлі	Або 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»
3	на суму, що сплачується продавцю банківського металу: під час виплати клієнту готівки з каси банку	2900 «Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти, банківських та дорогоцінних металів для клієнтів банку»	1001 «Банкноти та монети в касі банку», 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»
4	зарахування коштів на поточні, вкладні (депозитні) рахунки, коррахунки банків та-покупця	2900 «Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти, банківських та дорогоцінних металів для клієнтів банку»	1200 «Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України»; 1600 «Кореспондентські рахунки інших банків»; 2600 «Кошти на вимогу суб'єктів Господарювання»; 2620 «Кошти на вимогу фізичних осіб», 2630 «Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб»; 2635 «Довгострокові вклади (депозити) фізичних осіб»; 2650 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ»
5	Під час проведення операцій з продажу банківських металів фізичним та юридичним особам здійснюються такі бухгалтерські проводки: під час сплати клієнтом готівки в касу банку:	1001 «Банкноти та монети в касі банку», 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»
6. а.	під час перерахування клієнтами, іншими банками коштів з рахунків:	1200 «Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України», 1500 «Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках»;	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»

№	Операції	Відображення в бухгалтерському обліку	
		Дебет	Кредит
		2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання», 2620 «Кошти на вимогу фізичних осіб», 2630 «Короткострокові вклади (депозити) фізичних осіб»; 2635 «Довгострокові вклади (депозити) фізичних осіб»; 2650 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ»	
б. б.	на суму проданого банківського металу	3800 «Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів»	2900 «Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти, банківських та дорогоцінних металів для клієнтів банку»
б. в.	на суму різниці між вартістю проданого банківського металу за офіційним курсом та його вартістю за курсом продажу (якщо ці курси не збігаються)	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»;	6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»;
		6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»
б. г.	під час видачі проданого банківського металу	2900 «Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти, банківських та дорогоцінних металів для клієнтів банку»,	1001 «Банкноти та монети в касі банку», 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»,

Джерело: інструкція з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 р. № 495.

Але облік інвестиційних монет має бути відмінним від загального обліку банківських металів, який наведений в таблиці та повинен враховувати їх особливості.

Оскільки інвестиційні монети мають номінальну вартість, банки мають відобразити в бухгалтерському обліку операції з інвестиційними монетами не тільки відповідно до порядку бухгалтерського обліку операцій з банківськими металами (глава 7 Інструкції № 495), але і за їх номінальною вартістю. Тому інвестиційні монети додатково мають обліковуватися за балансовими рахунками 1001 «Банкноти та монети в касі банку», 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку» Плану рахунків.

Банки організовують бухгалтерський облік операцій з інвестиційними монетами згідно з внутрішньою обліковою політикою.

Висновки. Таким чином, з огляду на ряд беззаперечних переваг зберігання заощаджень в банківських металах, саме вони є перспективним напрямом збільшення ресурсної бази українських банків. А це в свою чергу спричинить

формування сприятливих умови для відновлення рівноваги в банківському секторі економіки країни та позитивно сприятиме відновленню довіри до банківських установ та фінансової системи України в цілому.

Тому в даний час банки цілковито зосередилися на процесі реструктуризації свого бізнесу, активно до його складу включають «золотий» бізнес, забезпечуючи його конкурентноспроможність на ринку, що постійно змінюється.

Таким чином, при побудові системи бухгалтерського обліку операцій з банківськими металами, слід керуватися не тільки нормами Інструкції № 495, але і враховувати особливості інвестиційних монет - номінальну вартість та обліковувати інвестиційні монети за їх номінальною вартістю.

Під час здійснення операцій з продажу інвестиційних монет уповноважені банки мають оформляти клієнтам додатково окремий касовий документ на суму номінальної вартості інвестиційних монет.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-ХІV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua.
2. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 р. № 15–93 / Кабінет Міністрів України // Відомості ВРУ. – 1993. – №17. – С. 184.
3. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 17.11.2004 р. № 555.
4. Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 р. № 495.
5. Васюренко О.В. Банківські операції: Навч. посіб. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 318 с.
6. Операції комерційних банків [Коцовська Р.Р., Ричаківська В.І., Табачук Г.П., Грудзевич Я.В., Вознюк М.А.]. – 3. вид. – К.: Алерта «Львівський банківський ін-т НБУ», 2003. – 501с.
7. Кіндратська Л.М. Облік у банках України / Кіндратська Л.М., Семеніченко Ю.К., Тюхляєва Т.Ю. – К.: КНЕУ, 2006. – 404 с.
8. План рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджений постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 № 280.

Подано до редакції 06 вересня 2012 року

Ружанская Т.В., Сопко В.В.

Особенности бухгалтерского учета операций с банковскими металлами

В статье рассматриваются методические и организационные подходы к бухгалтерскому учету операций с банковскими металлами в связи с вступлением в силу новой редакции Положения об осуществлении

уполномочеными банками операций с банковскими металлами. Приведен порядок учета нового инструмента в банковских металлах - инвестиционных монет.

Ключевые слова: *банковские металлы, покупка, продажа, клиенты, субъекты рынка, система бухгалтерского учета, инвестиционные монеты.*

Ruzhanska T.V., Sopko V.V.

Features of accounting transactions with precious metals

The article deals with methodological and organizational approaches to accounting operations with precious metals because of the entry into force of the new Regulation on the implementation of the authorized banks with precious metals. The order of accounting of a new instrument in precious metals - investment coins.

Key words: *precious metals, purchase, sale, customers, subject's Rink, a system of accounting, investment coins.*

Ружанська Тетяна Віталіївна – аспірант Університету банківської справи Національного банку України.

Сопко Валерія Василівна – доктор економічних наук, професор, Університету економіки та права «КРОК».

Чеберяко О.В.

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ЯК ПРОФЕСІЙНІ УЧАСНИКИ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У статті сформульовано пропозиції щодо подальшого розвитку діяльності страхових компаній як професійних учасників ринку цінних паперів на основі аналізу та узагальнень структури активів, в які страховики інвестують кошти страхових резервів, та структури активів, визначеної Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, та зроблено авторські висновки щодо інвестиційних можливостей страховиків на ринку цінних паперів, враховуючи, що більшість вітчизняних страхових компаній є кептивними та слабкість самого фондового ринку.

Ключові слова: *страхова компанія, кептивна страхова компанія, перестраховування, статутний фонд, страхові резерви, акції, облігації, іпотечні сертифікати, фінансова стійкість страхових операцій, платоспроможність страховика, інвестування тимчасово вільних коштів.*

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ ст. діяльність страхових компаній набула глобального масштабу. Страхові компанії нагромадили величезні інвестиційні ресурси, що мало значний вплив на макроекономічні пропорції розвитку багатьох розвинених країн [5, С. 16]. Світовий ринок страхування контролюють компанії США, Японії, Німеччини, Англії, Франції, на частку яких припадає 58,61%. В 60–70-і роки ХХ ст. на світовому страховому ринку панували англійські компанії, а в 80–90-х роках зросло значення компаній США, Японії і Німеччини [6, С.45-46].

Посилення ролі страхових компаній привело до загострення конкурентної боротьби за заощадження довгострокового характеру між різними кредитно-фінансовими інститутами. Комерційні банки монополізували операції залучення коштів на поточні рахунки, але ці кошти мають велику мобільність і тому вкладення їх у довгострокові зобов'язання пов'язані з великим ризиком. Компанії страхування життя мають перевагу перед банками, оскільки у них є найбільші можливості для дострокового інвестування, а вкладникам вигідніше зберігати свої заощадження в страхових компаніях.

З іншого боку, незважаючи на конкуренцію між страховими компаніями та іншими фінансово-кредитними інститутами, вони часто виступають як єдина сила в системі капіталу фінансово-промислових груп, оскільки поєднання інтересів цих установ розвивається не тільки через особисті контакти, а й через спільне фінансування промислових компаній. Для цього страхові компанії використовують різні форми і методи купівлі акцій і облігацій на ринку цінних паперів. Зокрема, у другій половині ХХ ст. виникла тенденція придбання цінних паперів страховими компаніями безпосередньо в торгівельно-промислових корпораціях. Оскільки страхові компанії продовжують користуватися при купівлі нових емісій цінних паперів послугами